

EN SNORELEG MED SPEKULATIV TÆNKNING

Donna Haraway

Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene

Duke University Press, 2016

296 sider, 26,95 USD

Donna Haraway har aldrig været nem at læse. Det er en hyppig kritik at hendes skrift og stil svøber uforståeligheder og fejlslutninger i et højakademisk klæde. Alt så et skoleeksempel på den nedsættende betegnelse 'akapyk'. *Staying with the Trouble* gør ikke noget for at modgå denne kritik. Stilistisk er Haraway som hun altid har været; snirklende, 'neologistisk' og helt igennem særegen. Og indholdsmæssigt gør bogen præcis det titlen siger, den bliver i problemet. Her tænker jeg ikke på diskussionen eller afsporingen vedrørende hendes stil og hendes forsknings gyldighed, men derimod den problemstilling der synes mere og mere uomgængelig, nemlig spørgsmålet om hvordan vi undgår global selvdestruktion?

Det er ikke noget let spørgsmål at besvare på 296 sider, og Haraway afviger da også hurtigt fra at give klare politiske dessiner. Hendes ærinde er derimod kulturteoretisk, kulturpolitisk og ikke mindst videnskabsteoretisk. *Staying with the Trouble* forsøger at udtrykke og påvise de pågående forbindelser som konstituerer liv: "Vi tilbliver-med hinanden eller overhovedet ikke" (s. 4). Men at gøre det rammende kræver at den videnskabelige tilgang genovervejes. Allerede med artiklen "Situated Knowledges" fra 1988 var dette Haraways ærinde, og over tiden er hendes kritik af positivismens grundprincipper ikke blevet mindre presserende. Også videnskabspersonen må blive (midt) i problemet og afvise ideen om en distanceret og objektiv linse at betragte igennem. I *Staying with the Trouble* kommer dette især til udtryk gennem Haraways selvopfundne og mangefacetterede begreb SF. SF er en åben betegnelse som blandt andet dækker over science fiction, spekulativ feminisme, spekulativ fabulering, science fact, og "string figures" – den snoreleg, hvor man hjælper hinanden med at skabe figurer ved at udveksle en snor bundet om fingrene. Det kan synes banalt og uvedkommende at henvise til en barneleg, og på bedste Harawayske manér er det netop en af årsagerne til at gøre det. Den skjulte viden om forbindelser som denne simple leg rummer, er paradigmatisk for den videnskabelige og mere

grundlæggende verdensvendte tilgang Haraway ønsker at fremme. Hun skriver: "Snorelegens figurer er som historier; på den skrøbelige og sårbare jord foreslår snorelegen mønstre for deltagerne at bo i, på en eller anden måde" (s. 10). Som citatet måske viser, er stilen som vanligt, men accepterer man det legende sprog, opdager man også hurtigt den viden det rummer. Også derfor er SF nært forbundet med bogens andet ledende princip, storytelling. SF *er* storytelling, storytelling *er* SF. Og begge dele er livsnødvendige – både for den enkeltes identitetskonstruktion og for den globale overlevelse.

Bogen byder ikke på nogen stringent lineær argumentation, der udfoldes ikke gradvist en pointe som så syntetiseres til sidst. Der fortælles derimod om tentakulær tænkning, om menopause og inkontinente hunde, om dresserede duer, der indsamler data vedrørende byforurening. Disse fortællinger væves ind i hinanden og tilsammen danner de mønstre og kritiske pointer, men det er samtidig også læserens ansvar og opgave at dechiffrere en mening og viden ud fra siderne. På den måde er den læsende handling også at deltage i en snoreleg med Haraway, bygge figurer og former og give dem tilbage til bogen for at se hvad den svarer: "Sorg er en vej til at forstå det forbundne og delte i at leve og dø; mennesker må sørge *med*, fordi vi er i og af dette af-gørende stof. Vi kan ikke lære at leve med spøgelser uden denne vedvarende påmindelse, og uden dét kan vi ikke tænke" (s. 39). Der er aldrig kun én sandhed i Haraways fortællinger, deres ærinde er snarere at påvise hvordan vedvarende og gensidige forbindelser er beskidte, anstrengende, fejlbehæftede og affektive. Men, som hun også skriver, ikke desto mindre uundgåelige; "Ingenting er i sandhed sterilt; og den virkelighed er en forfærdelig fare, et basalt faktum ved livet og en væsens-skabende [critter-making] mulighed" (s. 64).

Måske også derfor er Haraways bog ikke et smædeskrift over fejlslagen global politik. Kritikken af neoliberalisme som system er til stede, men altovervejende er det konstruktive kritikker og med/videre-tænkning af vidensfæller der optager Haraway. Det kan både læses positivt og negativt. Negativt fordi vores tid også er kendetegnet ved stigende afvigelse fra at debattere med politiske opponenter til fordel for bekræftende ekkokamre, hvilket alt andet lige svækker den offentlige diskussion. Som allerede nævnt slår Haraways bog mig dog ikke som et værk der undrager sig kritik til fordel for rygklapperi. Dertil er hendes tænkning simpelthen for udfordrende overfor gængse videnskabsteoretiske principper. Jeg læser det derfor som endnu en påpegning af de systemer og relationer vi alle indgår i – Haraways

tænkning var simpelthen ikke mulig uden allierede som Karen Barad, Vivian Despret, Anna Tsing, Ursula K. Le Guin, Bruno Latour, Cayenne (Haraways hund), María Puig de la Bellacasa, Michel Foucault og mange, mange flere. Og selv når Haraway er uenig med disse, er hendes kritik udfoldet med en tydelig anerkendelse og affektion. Haraway er selvfølgelig langt fra ene om at bedrive kritik på denne måde, men det synes, især givet samtidens virkelighed, relevant at pege på det produktive og erkendelsesnødvendige i at tænke-med i stedet for konstant at oversætte kritik til foragt og nedvurdering.

Fordi Haraways metode og teori er storytelling og SF, er det også vanskeligt at formulere en kondenseret udlægning af hendes politikker. *Staying with the Trouble* er lige så meget et redskab til yderligere analyse og spekulation over hverdagslige og globale fænomener og relationer som det er en afrundet analyse af klimakrisens baggrunde. Bogens sidste kapitel stikker dog i denne forstand lidt uden for. I dette ottende kapitel – “The Camille Stories” – demonstrere Haraway derimod en evne ud i det fabulerende som sjældent får plads i faglitteraturen. Med de forrige syv kapitler som erkendelsesmæssig ballast udfolder Haraway en utopisk forestilling der spænder sig over fem generationer i hovedpersonen Camilles liv, fra 2025 til 2425. I denne utopi er mennesket ikke ontologisk afgrænset fra andre livsformer, men derimod genetisk indflettet. Protagonisten Camille er et symbiosebarn født efter en fælles social beslutning og af den fødende tildelt et symbiose-dyr. Alle børn der fødes efter dette princip tildeles en sådan, og i Camilles tilfælde er symbiosen en monark sommerfugl. Symbiosebørnene får herefter injiceret nogle gener fra deres dyresymbiont og bliver på den måde både kulturelt og kropsligt forbundet med deres ikke-humane fælle. Det er grænseoverskridende og fantastisk, provokerende og pirrende. Og måske vigtigst af alt så synes det at understrege Haraways evne til at fortsætte tænkningen der hvor andre teoretikere stopper op. Jeg har i hvert fald læst flere andre klimakritiske beretninger, for eksempel Timothy Mortons og Gregers Andersens, som taler for nye socialiteter og reformuleringer af de fælles forestillinger, men dette er første gang jeg møder et forsøg på at skitsere ‘en ny bæredygtig verden’ inden for faglitteraturen. Dermed ikke sagt at utopien er ufejlbarlig eller selvsikker. Den er netop som resten af bogen prøvende, dristig og (feministisk) spekulativ.

Karl Emil Rosenbæk